

Az infrastruktúra részét képező kiépített telefonhálózat jelentősége az utóbbi években a mobiltelefonok elterjedésével egy időben csökkent. A távbeszélő-fővonalak száma 2006 végére 1900-ra mérséklődött, ezer lakosra 265 egyéni távbeszélő-fővonal jutott. A kábeltelevíziós hálózat régóta kiépített a településen, a lakások hattizedében látható a helyi adás.

Oktatás, egészségügy

A város oktatásügye több mint 360 évre vezethető vissza. Református elemi népiskolája 1643-ban létesült. A katolikusok a XIX. sz. elején elemi fiókiskolát, 1894-ben óvodát létesítettek, majd 1927-ben leányiskola épült, melyben 1948-ig az Isten Megváltó Lányai rend apácai tanítottak. Jelenleg a város két óvodájában 237 óvodás gyermekkel 10 csoportban 20 óvodapedagógus foglalkozik. 100 óvodai férőhelyre 98 gyermeket írtak be, ez magasabb szám, mint a megyei (91) átlag. A városban két iskola: a Jókai Mór Általános Iskola és a Gárdonyi Géza Általános Iskola és Szakiskola működik. Ez utóbbi a Bábolnai Zeneiskola kihelyezett tagozatának is otthont ad. Az általános iskolákban a 2006/2007. tanévben 698 tanuló vett részt nappali oktatásban, 63 főállású pedagógus irányításával. Az osztálytermek száma 35 volt. A fejlődési zavarokkal, tanulási gondokkal küzdő diákok képességfejlesztő órákon vettek részt, az enyhén sérült gyermekek számára gyógypedagógiai oktatást is biztosítottak. Az oktatási alapfeladatokat ellátó általános iskolában esti tagozaton, felnőttek részére gimnáziumi érettségi megszerzésére van lehetőség. A szakiskolában a helyi, illetve a komáromi foglalkoztatók igényeihez igazodva műanyag-fröccsöntőket képeznek.

A Zichy-kastély

Az egészségügyi alapellátást 2006 végén öt háziorvos biztosította (négy a felnőttek és egy a gyermekek számára). Egy háziorvosra és házi gyermekorvosra 1445 lakos jutott, ami kevesebb, mint a városi átlag (1474). A háziorvosok – az alapfelszereltségen kívül – jól felszerelt laborral rendelkeznek. A városban 2 védőnő segíti az anyákat kisgyermekük gondozásában. A betegellátás érdekében egy gyógyszertár működik a településen.

A járóbeteg-szakellátást 2 fogorvos képviseli, így a betegeket lényegében minden más szakágban Komárom egészségügyi intézményei fogadják.

Ácson egy idősek klubja működik, amelynek 35 férőhelyén 25–30 idős ember nappali ellátásáról, étkeztetéséről gondoskodik. Az ellátottság – ezer 60 éves és idősebbre jutó 29 férőhely – kedvezőbb a megyei átlagnál. Szállást is biztosító idősek otthonával nem rendelkezik a település, de meleg étellel, kisebb-nagyobb segítségnyújtással otthonukban támogatják a rászorulókat, 2006-ban összesen 150 embert.

SZÜCS ANNA

Körösladány

Békés megye 19. városa, Körösladány, a megye északi felén, a Szeghalomi kistérségben, a Sebes-Körös torkolati szakaszához közel helyezkedik el. A város területe a Tiszántúlnak ahhoz a térségéhez tartozik, amelyet Berettyó-vidéknek neveznek. A város 123,8 km² területén 4898 fő lakik, népsűrűsége 39,5 fő/km². A folyók gátak közé terelése átalakította ugyan a környezetet, de mai napig is talán a legközelebb áll az Alföld eredeti viszonyaihoz. A város határai közelében a Körös–Maros Nemzeti Park több védelem alá helyezett területe szolgálja ennek az ökoszisztémának a fennmaradását. Ma a halban gazdag folyók, a vadban gazdag mezők és az ártéri erdőrezervek a kisváros fontos idegenforgalmi vonzerői.

A város története

Az újkorból fennmaradt leletek, az úgynevezett kunhalmok tanúskodnak arról, hogy a település története 7000 éves múltra tekint vissza. Az eltelt évezredek alatt népessége többször kicserélődött, de mint fontos vízi átkelőhely környékét folyamatosan lakták. A népvándorlás kezdetét a szarmaták által emelt, európai léptékkal mérve is páratlan védmű, az Ördög-árka napjainkban is követhető nyomvonala jelzi. A kisváros neve 1222-ben a Várad Regrestumban Nadány formában tűnt föl először. Körösladány mai közigazgatási területén Nadányon kívül ekkor még hat település volt, ezek Gyórfölde, Károly, Szentmihály, Sűvöltő, Méhes és Fás. 1466-ban írták először a település nevét Ladánynak, majd 1564-től a Körös (Keres) megkülönböztető jelző került a név elé. A település területe évtizedeken át a Nadányi család birtoka volt, 1720-tól viszont a Harruckern családhoz került. Körösladány fejlődésének jelentős állomását jelentette, amikor a báró Harruckern család kihalását követően, 1798-ban, örökség és vásárlás útján báró Wenckheim Xavér Ferenc (1696–1775) családja szerezte meg a Mezöberénytől Bucsáig terjedő körösladányi uradalmat. A község fejlődésében meghatározó volt az 1891-es év. Ekkor készült el a községen áthaladó, Gyomát Szeghalommal, illetve Nagyváraddal összekötő vasútvonala, amely bekapcsolta Körösladányt az országos közlekedés vérkeringésébe. A település lakosságának megélhetését általában a mezőgazdaság biztosította, de az 1960-as évek elejétől megindult gazdasági, főleg ipari fejlesztést követően módosult a foglalkoztatottság szerkezete, ami egyben a lakosság életszínvonalára is pozitív hatással volt.

Népesség–népmozgalom

Körösladányt 1870-ben 6021-en lakták, ezt követően népessége 1949-ig folyamatosan növekedett, amikor is történetének legnagyobb népességét regisztrálták, 8269 főt. Körösladány népességének növekedését 1949-ig a születéseknek a halálozásokat meghaladó száma, azaz a természetes szaporodás határozta meg, az 1949–1979 közötti évek népességfogyását a természetes szaporodást meghaladó elvándorlások, az 1980–1989 közötti éveket viszont már a természetes fogyás és a negatív vándorlási különbözet együttesen okozták. 1990-től kezdődően a természetes fogyás is felerősödött, és az elvándorlásokkal együttesen vezetett a lakosság számának csökkenéséhez. 2006-ban az ezer lakosra jutó élve születések száma a Szeghalomi kistérség településeinek átlagánál alacsonyabb, a halálozásoké viszont magasabb; emiatt a népességátlagos természetes fogyás nagyobb volt a kistérség átlagánál. Körösladány népességre vetített természetes fogyása intenzívebb volt, mint az 5000 fő alatti népességű városoké.

1. táblázat

A népmozgalom főbb mutatói, 1970–2006

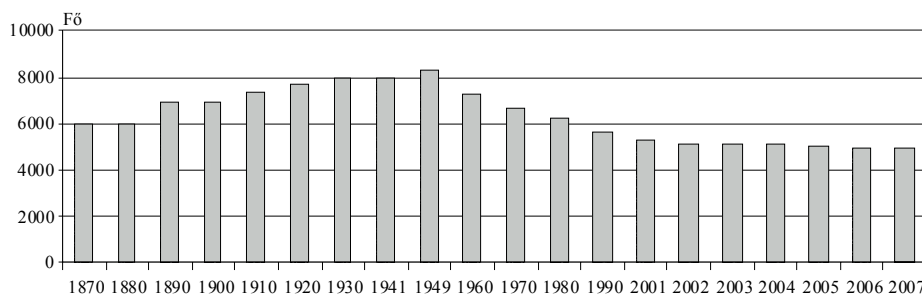
Időszak, év	Körösladány				Békés megye			
	Az élve születés	A halá- lozás	A termé- szetes szaporo- dás, illetve fogyás(-)	A belföldi vándorlási külön- bözet	Az élve születés	A halá- lozás	A termé- szetes szaporo- dás, illetve fogyás(-)	A belföldi vándorlási külön- bözet
1000 lakosra jutó évi átlaga								
1970–1979 ^{a)}	15,7	12,9	2,8	-10,5	15,3	13,1	2,1	-2,6
1980–1989 ^{a)}	12,7	14,8	-2,1	-7,3	11,5	14,2	-2,7	-3,0
1990–2001 ^{a)}	11,8	18,0	-6,2	2,3	11,2	16,3	-5,1	1,7
2002	9,2	14,9	-5,7	-0,6	8,9	14,1	-5,3	-2,9
2003	8,1	16,1	-8,1	6,9	8,6	14,8	-6,2	-2,7
2004	7,9	16,9	-8,9	-10,7	8,1	14,5	-6,4	-3,5
2005	10,1	17,5	-7,5	-2,2	8,5	15,0	-6,5	-2,8
2006	5,5	14,4	-8,9	-1,8	8,1	14,7	-6,6	-4,7

a) Az időszak (évtized) eleji népszámlálás adataihoz viszonyítva.

A népesség évtizedek óta tartó csökkenése miatt 2007. január 1-jén a város lakossága csupán mintegy háromnegyede volt az 1970. évinek. A népesség nemek szerinti összetétele nőtöbbletet mutat: 2007. január 1-jén ezer férfira 1067 nő jutott, ami 23-mal kevesebb, mint a megyei átlag.

1. ábra

A népesség számának alakulása, 1870–2007*

*1960-ig jelen lévő, 1970-től lakónépesség.

A településen élők *korösszetétele* megközelítőleg az átlagoshoz hasonló. A gyermekkorúak (0–14 évesek) és az időskorúak (65 évesek és idősebbek) aránya évtizedek óta magasabb a megyei átlagnál, ennél fogva a munkaerőpiacon aktívan részt vevőké viszont átlag alatti. 2007. január 1-jei adatok szerint az idős népesség és a gyermekkorú népesség eltartottsági rátája (29,3% és 24,4%) meghaladta a kistérségi és a megyei átlagot, az öregedési index (120,3%) a megyeinél kisebb, a kistérségi átlagnál viszont jóval nagyobb.

A település lakosságának *iskolázottsági szintje* az elmúlt évtizedek során sokat javult, ennek ellenére 2001-ben még mindig lényegesen kedvezőtlenebb volt, mint a megye településein általában. A 15 éves és idősebb népesség mintegy háromnegyedének volt legalább általános iskolai végzettsége; a 18 évesek és idősebbek közül legalább középiskolai érettségivel rendelkezők aránya közel 20%; a 25 évesek és idősebbek között 3,2%-ot tettek ki a diplomások.

Az utóbbi évtizedekben Körösladányban is módosult a 15 éves és idősebb lakosság *családi állapot* szerinti összetétele; folyamatosan emelkedik a nőtlenek/hajadonok, az özvegyek és az elváltak aránya, miközben a házasoké egyre mérséklődik. Itt is teret kapott a párkapcsolat újabb formája, az élettársi kapcsolat. A 2001. évi népszámlálás időpontjában a 15 éves és idősebb férfiak 8,2, a nők 7,6%-a élt élettársi kapcsolatban.

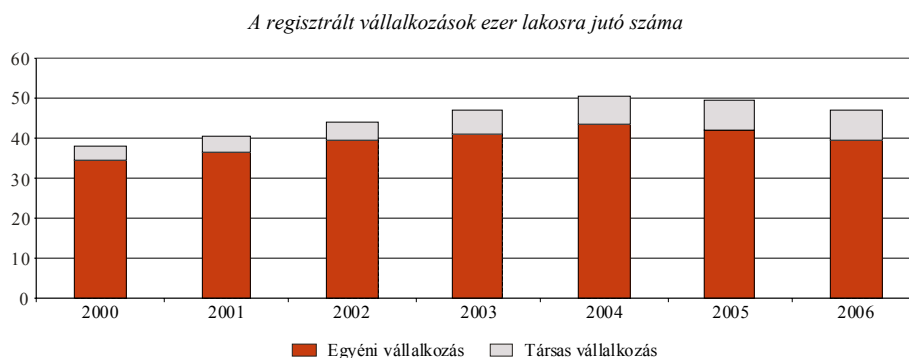
A 2001. évi népszámlálás során összeírt 1930 *háztartásból* 1418 – egyben családot alkotó – háztartás, 472 egyszemélyes háztartás volt, és 40 háztartásban családot nem alkotó személyek éltek együtt. A háztartásokban 4970 fő élt, háromtizedük foglalkoztatott volt, 4,8%-uk munkanélküli, 39%-uk inaktív kereső és 26%-uk eltartott. A háztartások átlagos nagysága, a 2,6 fő, kissé nagyobb, mint a megyében általában.

A gazdaság főbb jellemzői

A rendszerváltás után Körösladányt is elérte a vállalkozási hullám, sorra alakultak a gazdasági társaságok és az egyéni vállalkozások. 2006. december végén 231 vállalkozást – 37 társast és 194 egyéni – regisztráltak; a vállalkozói aktivitás közelítette a kistérség átlagát, viszont jelentős mértékben elmaradt a megyei átlagtól. A vállalkozások többsége a mezőgazdaságba (22%), az iparba, építőiparba (19%), a kereskedelem, javításba (18%), valamint az ingatlanügyletek, gazdasági szolgáltatásba (17%) tartozott.

A vállalkozások méretét tekintve a kis- és mikrovállalkozások jelenléte a jellemző. A jelentősebb vállalkozások a Körösladányi Barátság Mezőgazdasági Szövetkezet, a Meta Vasipari Kft., a Rapidlog Kft., a Helvécia Protein Trade Kft., a Körösladányi Sütő Kft. és a Box Print Csomagolóeszköz-gyártó és Nyomdaipari Kft. A külföldi tőke is jelen van a településen. Külföldi tőkebefektetés segítségével épült fel Körösladányban a Henkel Magyarország Kft. üzeme.

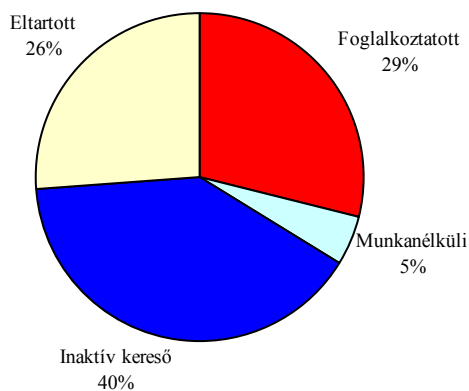
2. ábra

A 2001. évi népszámlálás szerint a város *aktivitási és foglalkoztatási* szintje alacsonyabbnak bizonyult a megyei átlagnál. A foglalkoztatottak száma 1511 fő volt; a foglalkoztatási arány 29,5%-ot tett ki, ami 2 százalékponttal alatta volt a megyei átlagnak, de közel egy százalékponttal meghaladta a kistérségi átlagot. 2001-es adatok szerint a foglalkoztatottak több mint fele az iparban, építőiparban, négytizede a szolgáltatásban és 8%-a a mezőgazdaságban dolgozott.

A város gazdasági szervezetei 2001-ben az itt élő foglalkoztatottaknak csak a háromnegyedét tudták helyben foglalkoztatni, egynegyedük számára az ingázás maradt, azaz másik településen kényszerültek munkát vállalni. A népszámláláskor összeírt 239 munkanélküli többsége férfi. Az aktivitási arány (34%) mind a megyei, mind a kistérségi átlagnál kisebb.

3. ábra

A népesség gazdasági aktivitás szerinti megoszlása, 2001

2006 decemberében a városban 308 *álláskereső regisztrált*ta magát a munkaügyi kirendeltségen, többségük férfi, 31%-uk 180 napnál hosszabb ideje nem tud elhelyezkedni.

A településen élők *jövedelmi viszonyait* többek között a személyi jövedelemadót fizetők száma és az adóköteles jövedelem nagysága érzékelteti. 2006-ban az itt élők négytizede fizetett személyi jövedelemadót, népességre vetített számuk a Szeghalomi kistérség átlagával közel azonos, de a megyei átlagnál kevesebb; a befizetett adó átlagos nagysága a kistérségi átlagnál 12%-kal nagyobb, a megyeinél viszont 13%-kal kisebb.

Lakásellátottság, infrastruktúra

A település *lakásállománya* 2006. január 1-jén – az utóbbi öt évben 11-gyel csökkenve – 2028 lakásból állt, ennek valamivel több mint fele 1970 után épült. Az utóbbi évtizedek infrastrukturális fejlesztéseinek eredményeként nőtt a kommunális ellátottság színvonala. A közüzemi ivóvízhálózatba bekapcsolt lakások aránya 99%-os volt, a közcserővel ellátottaké ettől jelentősen elmaradva, 18%-ot tett ki. A lakások kilenczetedét bevonták a rendszeres hulladékgyűjtésbe. 1994-ben érkezett meg a településre a vezetékes gáz, 2006-ban már 1457 gázfogyasztót regisztráltak. 1996-ra vált általánossá a vezetékes telefon, tíz évvel később 985 távbeszélő-fővonallal rendelkezett a település. Az utcák szilárd burkolattal való ellátása 1998-tól vált folyamatossá, mára a belterületi aszfaltozott utak aránya mintegy 60%.

2. táblázat

Az intézményi ellátottság néhány mutatója, 2006

Megnevezés	1000 lakosra jutó			
	óvodai férőhelyek	általános iskolai tanulók	személygépkocsik	távbeszélő-fővonalak
5000 főnél kisebb népességű városok	36,9	105,2	271,7	282,2
Ezen belül: Körösladány	40,8	89,4	178,8	201,1

Kastélyiskola, főbejárat

2006-ban a településen két *bölcsőde* működött, ahol 32 gyermek gondozását 6 szakképzett gondozónő látta el. A három *óvodai feladatellátási helyen* 184 gyermekkel 18 óvodapedagógus foglalkozott. A Tüköry Lajos Általános és Alapfokú Művészeti Iskola 21 osztályában 38 pedagógus irányításával 438 tanuló tanult. Az *egészségügyi alapellátást* két háziorvos és egy házi gyermekorvos két ápolónő segítségével végezte. Egy háziorvosra és házi gyermekorvosra 2006-ban 1633 lakos jutott, ami jóval nagyobb érték, mint a megfelelő lélekszámú városok átlaga (1272). 2006-ban, a városban megszálló 94 vendéget öt *magán-szállásadó* 29 férőhellyel fogadta. Az itt élők és az idelátogatók 55 kiskereskedelmi üzlet és 24 vendéglátóhely szolgáltatásait vehették igénybe, amelyek nyolctizede egyéni vállalkozás keretében működött.

SÓLYOM ILDIKÓ – SZILÁGYINÉ BÍRÓ EDIT**Mándok**

Mándok Szabolcs-Szatmár-Bereg megye északkeleti részén, a Nyírségben, Kisvárdától 21 km-re, Záhonytól – egyúttal a magyar–ukrán országhatártól is – mintegy 14–15 km-re található. Gépkocsival a 4-es számú főúton, vasúton a Mátészalka–Záhony vonalon érhető el. A Kisvárdai kistérségből idén kiválással létrejött Záhonyi kistérség két városa közül ez az egyik. Mándok várossá nyilvánításával Szabolcs-Szatmár-Bereg megye városi lakosságának aránya 52%-ra emelkedett.